

Näringsdepartementet
n.remissvar@regeringskansliet.se
anders.wannberg@regeringskansliet.se

Datum
2022-02-23

Handläggare
Daniel Hellström

Diarienummer
NV2021-321

Projektnummer

Remissvar angående SOU 2021:81 ”En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet” (N2021/02620)

Sammanfattning

Givet utredningsdirektivet och den begränsade tid som utredaren haft till förfogande så har man lyckats ta fram en utförlig och relevant beskrivning av svensk dricksvattenförsörjning och i det flesta fall göra väl avvägda förslag till hur det nya dricksvattendirektivet EU 2020/2184 ska implementeras i Sverige. Norrvatten noterar att utredningens uppdrag och utgångspunkt har varit att addera dricksvattenaspekter till befintlig lagstiftning och myndighetsstruktur med minsta möjliga förändring. Ur dricksvattensynpunkt hade det varit önskvärt att Utredningen fått i uppdrag att föreslå effektiva åtgärder för att långsiktigt trygga dricksvattenförsörjningen och utifrån dessa förslag pekat på nödvändiga förändringar i lagstiftning, hos berörda myndigheter och verksamhetsutövare. Den verkliga effekten av det reviderade direktivet riskerar därmed bli marginell jämfört med dagens läge. Detta eftersom den svenska lagstiftningen och myndighetsstrukturen inte fullt ut är gjord för att hantera de utmaningar som är kopplade till dricksvattenförsörjning.

Uppdragets utformning gör också att de brister som finns när det gäller reservvattenförsörjning och leveranssäkerhet inte hanteras av utredningen. Utredarna har haft i uppgift att se över berörda myndigheters roll och deras ansvar för genomförandet. Det gör att Utredningen möjligtvis inte fullt ut utrett vilket ansvar och befogenheter som bör och kan läggas på dricksvattenproducenterna. Dricksvattenproducenterna behöver ges bra förutsättningar att klara av uppdraget att leverera dricksvatten, bland annat genom stöd från berörda myndigheter.

Den samlade bilden är att det fortsatt är många myndigheter och aktörer inblandade vilket ställer stora krav på samordning och att det finns betydande risk för oklarheter i ansvarsgränser.

Norrvatten

Post Box 2093, 169 02 Solna Telefon 08-627 37 00 E-post info@norrvatten.se Webbplats www.norrvatten.se
Besök Huvudkontor: Skogsbacken 6, Sundbyberg Görvälverket: Vattenverksvägen 20, Järfälla

Angående de förslag som anges i SOU 2021:81 så önskar Norrvatten särskilt lyfta fram följande:

- Norrvatten anser, liksom Svenskt Vatten, att de arbetsuppgifter som artikel 8 innebär på sikt ska flyttas till länsstyrelserna.
- Det föreslagna utredningsuppdraget om insamling och lagring av råvattendata bör enligt Norrvatten utvidgas till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgängliga för vattenproducenterna. För att möjliggöra detta bör även Havs- och vattenmyndigheten medverka i den utredningen.
- Norrvatten stöder utredningens förslag att Boverkets samordnande roll när det gäller material i kontakt med dricksvatten ska förtydligas.
- Norrvatten anser att både den initiala insamlingen av uppgifter och en eventuell handlingsplan för att minska läckage bör hanteras av Livsmedelsverket.
- Verksamhetsutövare ska inte behöva rapportera samma uppgifter till flera parter.
- Det behöver klargöras vem som ansvarar för bedömningen av vilka, av de uppgifter som ska samlas in och rapporteras till EU enligt artikel 8.2.a, som är känsliga och hur uppgifterna ska skyddas.

Synpunkter på enskilda avsnitt och förslag

4.1 Rättslig reglering av dricksvattenförsörjningen

Norrvatten kan inte se att Produktansvarslagen och dess relevans för dricksvattenförsörjningen hanterats av Utredningen. Produktansvarslagen (PAL) medför långtgående krav på att dricksvattenproducenter levererar ett hälsosamt dricksvatten.

Norrvatten föreslår att Livsmedelsverket får ett utökat ansvar att ge stöd till dricksvattenproducenterna att bedöma att dricksvattnet är hälsosamt.

5. Myndigheters ansvar

Här omnämns förvisso att Livsmedelsverket har ett ansvar för krisberedskap, men i övrigt så är krisaspekten något som saknas i direktivet och därmed till stor del även i utredningen.

Även om det ligger utanför Utredarens uppdrag så önskar Norrvatten påtala att enbart ett genomförande av direktivet inte nödvändigtvis innebär god beredskap och hög leveranssäkerhet under olika omständigheter. Att krisberedskap och leveranssäkerhet under ansträngda förhållanden inte hanteras av utredningen gör att MSBs, Räddningstjänstens och Kustbevakningens roll för att skydda dricksvattenresurser inte blir tillräckligt tydligt i utredningen. Räddningstjänsten och Kustbevakningen har en viktig samordnande funktion för miljöräddning vilket bör uppmärksammas i arbetet med skyddet av vattenresurserna.

6. Tidigare utredningar

Norrvatten noterar att Utredningen konstaterar att tidigare utredningar föreslagit ”att vattenmyndigheterna bör avskaffas”eftersom den befintliga organisationen inte fungerar tillfredställande. Med detta som bakgrund finner Norrvatten det anmärkningsvärt att Utredaren föreslår att lägga ytterligare ansvar på en sådan organisation.

7. Översikt över direktivet – angående möjlighet till undantag

Artikel 3 i dricksvattendirektivet berör undantag från direktivet och 3.3a rör medgivande av undantag för vatten som inte påverkar berörda konsumenters hälsa. Norrvatten menar att det för reservvatten och nödvatten därför bör finnas möjlighet till undantag som tillåter överskridande av gränsvärden för ämnen som ger en hälsoeffekt enbart vid långtidsexponering.

Ett sådant undantag är viktigt i ett läge då ordinarie försörjning inte kan upprätthållas, men det ändå går att trygga dricksvattenförsörjning genom att använda vatten som inte utgör en fara för människors hälsa vid kortvarig exponering. En sådan reglering ligger också i linje med vad som anges i motiveringar till direktivet, nämligen att ”tid och resurser ska läggas främst på relevanta risker och kostnadseffektiva åtgärder”.

9. Parametervärden och punkten där dessa ska iakttas

Det är Livsmedelsverket som får ansvara för implementeringen och några ytterligare detaljer utöver det som finns i direktivet anges inte i utredningen. Självklart eftersträvas ändamålsenliga kvalitetskrav och revidering av föreskrifterna är ett utmärkt tillfälle att genomföra detta. De synpunkter som lämnas nedan är att se som medskick till arbetet med framtagande av föreskrifter baserade på det reviderade direktivet.

Det förefaller som att direktivet och därmed även utredningen bortsett från möjligheterna till nya arbetssätt som inte enbart baseras på traditionella analyser. Hit hör ökad användning av sensorer, on-line analyser med mera. Bra om de reviderade föreskrifterna i någon mån kan beakta den utveckling som skett och sker inom området.

Kommande föreskrifter och ansvarig myndighet, det vill säga Livsmedelsverket, bör ge tydlig vägledning angående hur dricksvattenproducenter ska förhålla sig till det övergripande kravet att säkerställa ”att dricksvatten inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i sådant antal eller sådana koncentrationer att de i vissa fall utgör en potentiell fara för människors hälsa” utöver att klara de parametervärden som anges i direktivet. Bland annat behövs vägledning för hur dricksvattenproducenterna ska förhålla sig till kombinationseffekter samt användning av effektbaserade metoder. I Dricksvattendirektivet införs nya parametervärden för bland annat PFAS, men det finns ca 193 miljoner ämnen registrerade i dagsläget enligt CAS registret, nya ämnen utvecklas ständigt och kombinationseffekter av ämnen i dricksvattnet kan ge ytterligare synergieffekter på hälsan. Livsmedelsverket bör därför få ett ansvar för att guida hur dricksvattenproducenterna ska kunna leva upp till det övergripande kravet när det finns indikationer på hälsoeffekter. Detta behövs särskilt för situationer då vattenkvaliteten ligger inom de i direktivet angivna parametervärdena, men det finns tydlig indikation på negativa hälsoeffekter.

Angående bevakningslistan och gränsvärden bör det finnas möjlighet att lägga till ämnen av betydelse för dricksvattenproduktionen lokalt/nationellt till bevakningslistan liknande det som gäller för Särskilda förorenande ämnen enligt vattendirektivet. Svenska förslag till ämnen för bevakningslistan bör tas fram i samverkan mellan förslagsvis VA-branschen, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket och Havs- och vattenmyndigheten samt vattenförvaltningen. Myndigheterna bör ta ett gemensamt ansvar att utarbeta årliga screeningprogram av nya kemikalier.

Dricksvattenproducenterna har ett retroaktivt ansvar för att vattnet är hälsosamt och rent enligt dom under Produktansvarslagen om PFAS, vilket innebär att en provbankning borde påbörjas antingen av samlingsprov eller genom årlig non-target screening där data-mängden lagras för senare tolkning. Livsmedelsverket bör ta ansvar för detta.

När det gäller PFAS har EFSA en rekommendation som innebär lägre acceptabla halter än vad som anges i direktivet och Norrvatten finner det märkligt att det inte kommenteras av

utredningen, men utgår från att det kommer hanteras inom ramen för Livsmedelsverkets uppdrag.

Livsmedelsverket bör få en ny tydlig samordnande roll för resurslaboratorier och utredningsstöd, både i krissituation och utredande situation kring säkerhetshot och risk för hälsostörande ämnen och mikrobiell påverkan i råvattnet.

Specifikt om mikrobiella parametrar

Legionella synes vara den enda patogen som lyfts fram även om det sannolikt förklaras av sin specifika koppling till fastighetsinstallationer. Detta är ändå anmärkningsvärt eftersom exempelvis Norovirus och Cryptosporidium har orsakat utbrott via dricksvatten med betydande konsekvenser. Det finns även andra bakterier, virus och parasiter som kan spridas via vatten.

Problem med tillväxt vid nyanläggning av plastledningar är ett välkänt problem som medför stora kostnader och slöseri med vatten för onödiga spolningar. Tillväxten är högst sannolikt inte hälsofarlig utan enbart en effekt av den etablering av biofilm som naturligt sker när nya plastledningar tas i bruk. Även i detta avseende bör nuvarande krav ses över, särskilt som en alltför strikt tolkning av direktivet riskerar att förhindra användning av PE-ledningar.

Krav på begränsning av tillväxt av ej patogena bakterier kan i värsta fall motverka syftet att leverera ett så hälsosamt vatten som möjligt. Detta eftersom monokloramin används för att motverka återväxt på distributionsnätet av bakterier som inte är patogena. Det finns forskning som indikerar att monokloramin till och med kan ha en negativ effekt i och med att det kan selektera för opportunistiska patogener. Vidare bildas kemiska biprodukter vid användning av monokloramin som sannolikt är farligare för hälsan än vad man tidigare har trott.

Det bör vara möjligt att använda flödescytometri för att följa mängd och förändring av totalantalet bakterier. Flödescytometri är mer heltäckande och väsentligt mycket snabbare än traditionella odlingsmetoder. Flödescytometri har redan använts under ett antal år hos ledande dricksvattenproducenter i Sverige. På sikt bör man sträva efter att ge möjlighet att ersätta dessa metoder med flödescytometri och andra tillförlitliga metoder som ger snabba analysvar.

Då intestinala enterokocker kommer att vara en huvudparameter mikrobiologiskt skulle det vara önskvärt om snabbmetoden Enterolert-DW skulle vara en godkänd alternativ analysmetod för parametern. Motsvarande analysmetod, Enterolert-E, är idag godkänd som alternativ när det gäller strandbad (HVMFS 2012:14).

Direktivets skrivning om Clostridium är bra och bör implementeras. Men det behövs vägledning vad ”riskbedömningen” innebär. Rimligtvis bör det innebära att MBA och/eller QMRA tillämpas tillsammans med HACCP.

Kommande föreskrifter behöver förtydliga flera av de analysparametrar som tas upp i direktivet. Exempel på detta är omfattning av analys med avseende på Clostridium perfringens, när och var Legionella ska analyseras samt frekvens avseende analys av somatiska kolifager. Det behövs även tydlighet angående när och i vilken omfattning långsamväxande bakterier, mikrosvamp och aktinomyceter ska analyseras.

Övriga parametrar och överväganden

Direktivet hanterar enbart en liten del av alla de desinfektionsprodukter som kan bildas. Det behövs ytterligare kunskap och förbättrad vägledning.

Förtydligande behövs kring analys av radon och radioaktivitetsparametrar, vilka inte ingår i direktivet utan styrs av Euratom.

Provtagningsrutin och tolkning av provresultat är kopplat till ansvarsfördelning för distributionskedjan. Spolade prover speglar generellt på ett bra sätt det vatten som levereras av den kommunala huvudmannen, medan ospolade prover ger en indikation av vad ledningar och installationer i fastigheterna bidrar med. Bra om de kommande föreskrifter kan ge tydlighet i hur analys svar beträffande spolade och ospolade prov ska hanteras.

Norrvatten ser också ett behov av att kommande föreskrifter behåller kontrollpunkten ”utgående dricksvatten från vattenverket” då det ger tydlig information om eventuella kvalitetsavvikelser på grund av råvatten och/eller beredningsprocessen. Vägledning behövs kring hur dricksvattenproducenterna ska se på halter i olika kontrollpunkter.

I de fall det blir aktuell med nya parametrar behöver det även tydligt framgå vilka analysmetoder som bör användas.

Avseende färg, lukt och smak, antal mikroorganismer vid 22 grader (3-dygns), TOC och turbiditet saknas gränsvärden och det kan vara relevant att så är fallet. Men någon form av vägledning behövs och då bör fokus vara på parametrar som indikerar hälsorisk och/eller en kvalitetsavvikelse som gör att vattnet inte upplevs som ”rent” (”rent” i bemärkelsen att vattnet är helt fritt från oönskade ämnen kommer inte vara möjligt – snarare handlar det om att vattnet är tillräckligt rent för att dricka). När det gäller organiskt material är det sällan totalhalten i sig som är viktig utan snarare det organiska materialets egenskaper och i vilken utsträckning det kan bidra till tillväxt, lukt, smak, färg mm.

”Ingen onormal förändring” och ”Godtagbart för konsumenterna” är rimliga vägledande principer, men vad detta innebär behöver fastställas. En av flera utmaningar är att de flesta

vatten har en naturlig (normal) förändring under året, det vill säga det är ”normalt” med vissa förändringar.

10. Riskbaserad metod för vattensäkerhet

Direktivets förslag baseras till stor del på WHO:s rekommendationer för WSP (Water Safety Plan). WHO anger att riskbedömning ska hållas ihop med faroanalys inom konceptet för WSP och huvudansvaret för det operativa arbetet ligger på dricksvattenproducenterna, men de ska få stöd av berörda myndigheter (och särskilt gäller det myndighet ansvarig för hälsofrågor). Nu styckas arbetet i praktiken upp på flera aktörer och riskerar att bli byråkratiskt och därmed inte lika verkningsfullt som om WSP implementerats fullt ut.

Utredningsdirektivet gör att Utredningen saknat nödvändigt mandat för att fullt ut beaktat WHO:s riktlinjer och rekommendationer för hur man ska arbeta för att säkerställa god hälsa kopplat till dricksvattenförsörjning.

Enligt WHO har dricksvattenproducenterna ett huvudansvar, men de behöver stöd av berörda myndigheter. I utredningen har man delvis vänt på det och vattenmyndigheterna riskerar att bli en administrativ börda istället för ett stöd. Vidare har WHO föreslagit ett samlat arbetssätt genom WSP, medan utredningen delar upp det i riskbedömning och faroanalys. Den förstnämnda ska göras av vattenmyndigheterna, medan den sistnämnda görs av dricksvattenproducenterna. Däremellan läggs ett administrativt lager med andra myndigheter som vattenmyndigheterna ska peka på. Det är oklart hur riskbedömning och faroanalys är tänkt att hänga ihop i praktiken, en mindre hur det kan blir ett integrerat arbetssätt på det sätt som WHO föreslår.

Jämfört med WHO:s rekommendationer kring WSP, samt vad som anges i dricksvattendirektivet, så finns en betydande risk att livsmedelsaspekten för dricksvatten blir sekundär i förhållande till miljöaspekten. Dessutom får inte vattenproducenterna den centrala roll som de behöver ha. Detta blir konsekvensen av att lägga in dricksvattenaspekten som påbyggnad på miljöbalk, åtgärdsprogram och befintlig myndighetsstruktur.

Utredningen rör sig på en relativt hög abstraktionsnivå när det gäller risker och riskbaserat arbetssätt. Det gör att utredningen inte ger någon tydlig vägledning när det gäller hantering av risker kopplad till olika verksamheter som exempelvis sjöfart. Arbetet med bedömning av händelsebaserade risker och hur dessa ska hanteras måste utvecklas och samordning måste ske på en hög nivå med möjlighet till utkrävande av ansvar. Det är vidare angeläget att åtgärder vid eventuella händelser snabbt kan sättas in. Möjlighet att vidta åtgärder vid oavsiktliga (och plötsliga) händelser som inte föranleder insats från räddningstjänsten är idag otillräcklig och det finns brister i hela kedjan:

- upptäckt av händelse (sker ej sällan efter lång tid då stor skada redan kan ha skett)

- ansvariga för händelse drabbas ej själva av konsekvensen och det kan saknas instrument som säkerställer att åtgärder vidtas (såvida det inte faller under miljöbrott).
- ansvarsutkrävande för konsekvenser av händelser är bristfällig.

MSB:s, räddningstjänstens och Kustbevakningens roll för att skydda dricksvattenresurser bör förtydligas. Räddningstjänsten och Kustbevakningen har en god samordnande funktion för miljöräddning vilket bör uppmärksammas i arbetet med skyddet av vattenresurserna.

För övrigt noteras att använda verktyg som MBA och/eller QMRA bör finnas med för att i tillräcklig utsträckning kunna bedöma mikrobiella risker. Motsvarighet till MBA och QMRA saknas för kemiska risker och behöver utvecklas. Vägledande principer och krav på ett sådant verktyg bör anges av livsmedelsverket. En sådan vägledning bör också beskriva förväntad effekt av olika reningstekniker och hur dessa bör drivas för att ge avsedd effekt.

10.2 Artikel 8 Tillrinningsområden avseende uttagpunkter för dricksvatten

Den nuvarande vattenförvaltningen arbetar framförallt utifrån att god kemisk och ekologisk status ska nås på sikt. Detta är bra, men otillräckligt ur dricksvattenförsörjningssynpunkt. Ur dricksvattenförsörjningssynpunkt är det förhöjd påverkan av smittämnen, plötsliga utsläpp av petroleumprodukter och andra störningar som kan vara mycket allvarligt för dricksvattenförsörjningen, men inte nödvändigtvis är ett hot mot kemisk och ekologisk status i ett längre perspektiv. Det är ”sällanhändelser”/anomalier som är dimensionerande för processutformning som val av och utformning av mikrobiella barriärer. Exempelvis innebär bräddning, det vill säga utsläpp av ej renat avloppsvatten, stor momentan mikrobiell påverkan med betydande hälsorisker om de mikrobiella barriärerna är otillräckliga. Sett till inverkan på kemisk och ekologisk status så är dock enstaka bräddningar av underordnad betydelse.

Dricksvattenproducenterna har stor kunskap om risker i tillrinningsområdet, bäst kännedom om reningsprocesser och sårbarhet i dricksvattenproduktionen samt behov av övervakning av parametrar av vikt för produktionen. Dricksvattenproducenterna har dessutom ansvaret för att leverera ett hälsosamt och rent dricksvatten. Det är därför rimligt att riskbedömning och riskhantering för tillrinningsområdet tas fram av vattenförvaltning och vattenproducenter i samverkan.

Om ansvaret för riskbedömning och övervakning av tillrinningsområdet till prioriterade dricksvattenresurser läggs på Vattenmyndigheterna behövs åtgärder för att säkerställa att riskbedömningen tar hänsyn till parametrar av vikt för dricksvattenproducenterna och det vattenreningssystem som tillämpas så måste det ske i nära samverkan.

Utredningen föreslår att det inte förs in någon definition av tillrinningsområde i svensk lagstiftning, utan att en tolkning av begreppet får göras utifrån syftet med direktivet. En

definition av tillrinningsområde skulle dock sätta fokus på hur dricksvatten kan riskera att påverkas genom långväga kontinuerlig transport av persistenta ämnen eller snabb lokal mikrobiell påverkan med bakterier som avdödas relativt snabbt. Det vore därför bra att införa en definition av varierande storlek på tillrinningsområde (för att omfatta olika typer av risk för påverkan) med innebörden att utsläpp inom tillrinningsområdet kan medföra en påverkan på uttagspunkten. Det är bra och nödvändigt att Utredningen föreslår att det bör finnas möjlighet för vattenmyndigheterna att besluta om riskhanteringsåtgärder inom tillrinningsområdet, utan att koppla dessa åtgärder till systemet med miljö kvalitetsnormer.

Det är viktigt att dricksvattenproducenternas kunskap och erfarenheter samt behov av övervakning i tillrinningsområdet kan inkluderas in i övervakningsprogrammen. Det fungerar inte tillfredsställande idag så det behöver finnas en ny funktion för att det ska inkluderas i övervakningen i framtiden. Remissförfarandet är inte tillräckligt utan det behövs ett inkluderande redan vid utformning av övervakningsprogrammen. Resurser för genomförandet saknas generellt vilket medför en del av bristerna i dagens miljöövervakning.

Åtgärdsprogrammen behöver bli mer omfattande så att de tar in miljögifter, olyckor, mikrobiella utsläpp och framtida climateffekter och exploatering på ett bättre sätt för att minska risker i tillrinningsområdet till råvattenuttaget. Åtgärdsprogrammen behöver bli bättre lokalt förankrade. Många kommuner och lokala vattenförbund kommenterar att det saknas resultat i Vattenmyndigheternas bedömningar av vattenförekomsterna i ”VISS”, att man inte känner igen sig i bedömningen och att åtgärderna är orimliga eller redan genomförda.

Med beaktande av tidigare åtgärdsprogram samt de förslag som nu finns så kommer det behövas väsentliga förändringar i arbetssätt och prioriteringar för att åtgärda det som är viktigast ur dricksvattenförsörjningssynpunkt.

Förstärkt rättstatus avseende vattenskyddsområden, liknande naturskyddsområden, efterfrågas. Vattenskyddet behöver stärkas så att vattenskyddsområden lättare kan inrättas. Stödet för inrättande av vattenskyddsområden behöver bli bättre; utbildning, data, modeller, mallar, juridiken och konsekvensanalys kring föreskrifter, ersättningsbedömning behövs.

Klimat effekter påverkar även vattenkvaliteten utöver vattenkvantiteten. Prognosmodeller för att beskriva vattenkvalitet med avseende på climateffekter behöver sättas upp med nationella system kopplat till klimatprognoserna (SMHI). Viktigt att climateffekter tas med tidigt. Varken vattenförvaltningen eller den här utredningen har haft möjlighet att fullständigt ta greppet om climateffekterna. Exempel på en aspekt kopplat till klimat kan vara risk för algblooming med cyanobakterier som kan förorena dricksvattnet med cyanotoxiner.

Givet ovanstående så delar ändå Norrvatten Svenskt Vattens uppfattning, att det är nödvändigt att riskbedömningar och riskhantering avseende tillrinningsområden för

uttagspunkter, samordnas med vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. Norrvatten noterar också att den begränsade tid som finns till förfogande innan direktivet ska vara implementerat inte gör det möjligt att genomföra de nödvändiga förändringar för att nå det som redovisats ovan. På sikt behöver dock åtgärder genomföras för att få till stånd en som också inkluderar vattentäkterna.

Norrvatten anser att de uppgifter som artikel 8 innebär, på sikt ska flyttas till länsstyrelserna. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala miljöövervakningen, granskar vattenproducenternas riskbedömningar vid fastställande av vattenskyddsområden och har i allmänhet god kännedom om lokala förhållanden. För övrigt bör dricksvattenproducenterna alltså ha en mer central roll än vad som framgår av utredningen (se kommentar ovan kring hur WSP bör implementeras).

10.3 Råvattenkontrollen

Det är oklart om parametrar som rör händelser ska inkluderas i övervakningen i tillrinningsområdet som vattenförvaltningen ska ansvara för, eftersom man siktar på att övervakningen ska ge underlag för riskbedömningen som tas fram var sjätte år.

Kunskapen som tagits fram inom ramdirektivet för vatten är inte tillräcklig eftersom det saknas väsentliga delar avseende climateffekter, miljögifter och inte minst mikrobiell påverkan. Vidare saknas koppling till dricksvattenberedning och dess möjlighet att hantera kvalitetsvariationer. Likaså saknas vägledning för användning av effektbaserade metoder och kartläggning av eventuella kombinationseffekter som visar potentiell hälsorisk i vattnet.

Genomförande av övervakning behöver vägledas. Stickprov vid fel tillfälle/fel plats kan vara missvisande.

MKN är utformade för att tillse att ekologisk och kemisk status uppnås i ytvattenförekomster respektive kvantitativ status för grundvattenförekomster, men de är i dagsläget inte utformade för att minimera rening för framställning av dricksvatten eller för att tillse att råvattnet vid olyckor/händelser hålls tillräckligt rent och hälsosamt vid uttagspunkten för dricksvattenanläggningen. Det är t.ex. sällan MKN kan användas för att skydda dricksvattenkvaliteten i rättsfall för tillståndsprovningar. MKN överskridande bedöms för hela vattenförekomster (inte vid uttagspunkten för dricksvattenanläggningen). Därför är det bra om det finns möjlighet för vattenmyndigheterna (givet att det ansvaret fördelas enligt Utredningens förslag) att besluta om riskhanteringsåtgärder, utan att koppla det till systemet med miljökvalitetsnormer. Det bör därför införas bestämmelser som möjliggör för vattenmyndigheterna att fatta beslut om förebyggande och begränsande åtgärder som rör ett tillrinningsområde om det behövs för att skydda kvaliteten på dricksvattnet, vilket då ska framgå av riskbedömningen.

Vattenförvaltningsförordningen beaktar vissa långsiktiga förändringar. Olyckor och händelser samt tillståndsprövningar är väldigt viktiga på grund av de snabba avvikelser som de innebär och ansvar för att bevaka dem måste också hanteras.

Redan utifrån dagens krav och uppdrag finns brister i övervakningen. Norrvatten ställer sig därför frågande till om det resurstillskott som föreslås av utredningen verkligen är tillräckligt för att Vattenmyndigheterna ska kunna fullfölja sitt arbete och bidra till att syftet med dricksvattendirektivet uppnås.

För att uppnå bästa möjliga förebyggande åtgärder i beredningsprocessen behövs även övervakning i tillrinningsområden genomföras genom användning av tidiga varningssystem, sensorer och provtagning (samt självklart etablerade larmkedjor) vid händelser och olyckor. Riskpunkter för utsläpp borde identifieras och kan vara dagvattenutlopp, avloppsbräddpunkter samt utsläppspunkter av deponilakvatten vilka skulle kunna ingå som övervakningspunkter i tillrinningsområdets övervakning. Förslagsvis kan recipientkontrollprogrammen utvecklas för att tillgodose dricksvattenproducenternas behov av tidig varning.

Norrvatten välkomnar vägledning kring råvattenkontrollen och tillstyrker förslaget att dricksvattenproducenternas skyldighet att utföra råvattenkontroll förtydligas i dricksvattenföreskrifterna. Det är också viktigt att föreskrifterna om råvattenkontroll är tillräckligt tydliga och utförliga för att säkerställa en enhetlig tillämpning i landet. Dubbelarbete bör undvikas och resultaten av vattenproducenternas råvattenkontroll kan vara ett värdefullt komplement till den statligt finansierade miljöövervakningen. Därför bör resultaten av råvattenkontrollen vara tillgängliga även för andra ändamål, under förutsättning att känsliga uppgifter som till exempel uttagpunkters geografiska lägen skyddas. På motsvarande sätt bör relevanta uppgifter från miljöövervakningen vara lätt tillgängliga för vattenproducenterna. Vattenproducenter har behov av att ha tillgång till denna information löpande.

Det föreslagna utredningsuppdraget om insamling och lagring av råvattendata bör utvidgas, till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgängliga för vattenproducenterna. För att möjliggöra detta bör även Havs- och vattenmyndigheten medverka i utredningen.

10.4 Försörjningssystemet

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

10.4 Fastighetsinstallationer

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

Kapitel 11 och 12: Material och beredningskemikalier i kontakt med vatten

Det finns en risk att produkter avsedda för dricksvattenberedning kontaminerats vid produktion eller distribution av dessa produkter. Kontroll vid mottagande är nödvändigt, men inte tillräckligt för att minska dessa risker. En utmaning är också att leverantörerna inte alltid har full kontroll på produkten ända fram till leverans. Detta är en fråga som möjligtvis faller utanför direktivet, men säkerställande av kvalitet på de beredningskemikalier är en viktig fråga där det idag finns brister i kontrollsystemen.

Kemikalier och filtermaterial är något som till stor del finns på en internationell marknad. Utöver det som framgår av Utredningen så vill Norrvatten peka på vikten av ett aktivt och förebyggande arbete på EU-nivå för samordning och bättre kontroll.

En svårighet är att direktivets krav börjar gälla innan regleringen om testmetoder, positivlistor mm finns på plats. Utredningen skriver ”Att den närmare regleringen av vissa frågor kommer finnas på plats först efter att direktivet ska vara genomfört i svensk rätt innebär en stor utmaning i framtagandet av författningsförslag på området.” Bra om övergångsregler tydliggörs.

Norrvatten delar Svenskt Vattens bedömning att det är efterlängtad att regelverket beträffande material i kontakt med dricksvatten förtydligas. Frågan om vilka material som är lämpliga i kontakt med dricksvatten är mycket komplex och kräver medverkan från flera olika myndigheter med olika kompetens och en av dessa myndigheter behöver känna ett särskilt ansvar för frågan och ha en samordnande roll. Genom utredningens förslag förtydligas Boverkets samordnande roll och Boverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om material och produkter avsedda att användas i kontakt med dricksvatten. Svenskt vatten stöder utredningens förslag. I de föreskrifter om material i kontakt med dricksvatten som kommer att tas fram är det viktigt att kommunens tillsynsansvar tydligt framgår. Eftersom det är föreskrifter som kommer att bygga på plan- och bygglagen kommer det vara byggnadsnämnderna som blir lokal tillsynsmyndighet. Frågan om material i kontakt med dricksvatten kommer att vara ny för byggnadsnämnder, det kommer därför finnas behov av både utbildning och tillsynsvägledning.

När det gäller beredningskemikalier så delar Norrvatten Svenskt Vattens synpunkt att det är viktigt att Livsmedelsverket samråder med SIS, när föreskrifter om beredningskemikalier och filtermaterial tas fram och i vägledning om tolkning av föreskrifterna liksom att Livsmedelsverket positivlista över kemikalier som är tillåtna att användas vid beredningen av dricksvatten bör finnas kvar.

13. Vattenläckage

Norrvatten välkomnar ökat fokus på läckage av dricksvatten, men vill också lyfta fram att det finns behov av att verka för en mer hållbar användning av dricksvatten. Norrvatten tycker därför att det är bra att Utredningen tydliggör att det finns fler aspekter när det gäller

vattenförbrukning, som bevattning, även om det inte varit möjligt att hantera detta inom ramen för Utredningen.

Norrvatten anser, liksom Svenskt Vatten, att ansvaret inte bör fördelas på flera myndigheter utan bör läggas på en myndighet som Livsmedelsverket.

15. Övervakning av dricksvatten

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

16. En förbättrad tillgång till dricksvatten

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

17 Nya krav om information som ska lämnas till allmänheten

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

18 System för rapportering

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

19 Informationsutbyte och sekretess

Norrvatten ställer sig bakom de synpunkter som redovisats av Svenskt Vatten.

22 Konsekvensutredning

Norrvatten har inte gjort någon egen analys av konsekvensutredningen som presenteras i SOU 2021:81. Norrvatten ställer sig dock frågande till om den föreslagna förstärkningen av Vattenmyndigheterna är tillräcklig för att Sverige ska leva upp till direktivets syfte.

Norrvatten

Håkan Falk
VD

Daniel Hellström
Kvalitet- och utvecklingschef